

Załącznik do uchwały nr XVII/104/2016
Rady Powiatu w Sochaczewie
z dnia 27 czerwca 2016 roku

**PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
POWIATU SOCHACZEWSKIEGO
2016-2022**

SOCHACZEW 2016

1. Definicja niepełnosprawności.

Przygotowanie programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych wymaga podania kilku definicji dotyczących niepełnosprawności oraz podstawowych aktów prawnych, które ułatwią odbiorcom i realizatorom na bliższe zapoznanie się z problemem.

Definicja niepełnosprawności została opracowana przez Światową Organizację Zdrowia w 1980 r. i opublikowana w *Międzynarodowej klasyfikacji uszkodzeń, upośledzeń i niepełnosprawności*. Według tej definicji uszkodzenie oznacza utratę lub odstępstwo od normy w obrębie struktury lub funkcji anatomicznej, fizjologicznej lub psychicznej człowieka, przez niepełnosprawność rozumie się *wszelkie ograniczenie lub brak - wynikający z uszkodzenia - zdolności wykonywania jakiegś czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka*, zaś upośledzenie - to niekorzystna dla danego człowieka sytuacja w relacji z otoczeniem oraz utrudnienie, ograniczenie lub brak możliwości brania udziału w pełnieniu różnych ról w życiu danej społeczności.

Prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. 1997 Nr 78, poz. 483). Zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 pkt. 2). Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69).

Nieco inna definicja została zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych: *niepełnosprawne są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi* (Karta w formie uchwały Sejmu RP została uchwalona dnia 1 sierpnia 1997 r - M.P. 1997 Nr 50, poz. 475).

Natomiast zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2011 r. Nr 127, poz. 721 tj. z późn. zm.) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ustawa ustala trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,
- umiarkowany, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- lekki, do którego zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

2. Niepełnosprawność jako problem społeczny.

Ostatnie pełne dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny w 2002 r. Według danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie NSP w 2002 r. ludność Polski liczyła 38 230 tys. osób. Spis ujawnił, że szybko zwiększyła się liczba niepełnosprawnych Polaków; w 2002 r. było ich prawie 5,5 mln - o 1,7 mln więcej niż w 1988 r. Oznacza to, że niepełnosprawny był co siódmy Polak. W Województwie Mazowieckim w 2002 r. liczba ludności wynosiła 5.124.018, natomiast osób niepełnosprawnych było 580.697, a więc prawie co dziewiąty mieszkaniec Województwa Mazowieckiego był osobą niepełnosprawną.

Niewątpliwie osoby niepełnosprawne mają często utrudniony udział w stosunkach społecznych, jak również ograniczoną możliwość wypełniania ról społecznych według przyjętych kryteriów i obowiązujących norm. Stąd też środowisko osób niepełnosprawnych podejmuje walkę o przestrzeganie podstawowych praw osób dotkniętych niepełnosprawnością, przypominając jednocześnie o szeregu problemów, na które te osoby napotykają m.in. bariery związane ze swobodnym przemieszczaniem się, utrudniające dostęp do obiektów użyteczności publicznej, trudności w komunikowaniu się, ograniczony dostęp do wszechstronnej bazy rehabilitacyjnej czy pomocy specjalistów, wreszcie problemy związane z uzyskaniem odpowiedniego zatrudnienia.

3. Diagnoza społeczna dotycząca osób niepełnosprawnych w Powiecie Sochaczewskim.

Pierwszym etapem tworzenia programu jest diagnoza. Nie można przystępować do skutecznej strategii bez rzetelnej i trafnej oceny problemu. Diagnoza dotycząca osób niepełnosprawnych powinna dotyczyć skali, przyczyn i dynamiki każdego z problemów występujących na terenie powiatu, a także ich wzajemnych powiązań. Uzyskanie danych dotyczących osób niepełnosprawnych warunkuje podejmowanie trafnych decyzji związanych z działaniami na rzecz tych osób. Przy założeniu, że strategia jest procesem ciągłym i dynamicznym, w którym cały czas następuje proces weryfikacji uzasadnione jest twierdzenie, że nawet niedoskonała diagnoza początkowa może stanowić dobrą bazę wyjściową do dalszych etapów postępowania.

Według danych statystycznych* w Polsce jest 5.456.711 osób niepełnosprawnych, w tym niepełnosprawnych prawnie (t.j. posiadających aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony) - 4.450.139. W Województwie Mazowieckim natomiast jest 580.697 osób niepełnosprawnych, w tym 444.769 niepełnosprawnych prawnie. W powiecie sochaczewskim liczba osób niepełnosprawnych prawnie wynosi 10735.

Wyszczególnienie	POLSKA	WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE	POWIAT SOCHACZEWSKI
Ludność	38.230.080	5.124.018	83.454
Liczba osób niepełnosprawnych prawnie	4.450.139	444.769	10.735
Udział procentowy	11,6 %	8,7 %	12,9%

Tabela 1 – Osoby niepełnosprawne prawnie – udział procentowy

Udział procentowy osób niepełnosprawnych prawnie w powiecie sochaczewskim jest wyższy niż ogólny wskaźnik osób niepełnosprawnych prawnie w Polsce, jak również znacznie wyższy niż ogólny wskaźnik osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim.

*) - dane GUS na podstawie NSP z 2002 r.

INSTYTUCJE WSPARCIA W POWIECIE SOCHACZEWSKIM	Liczba
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	1
Ośrodek pomocy społecznej	8
Dom pomocy społecznej	1
Dzień dom pomocy społecznej	1
Dom środowiskowego wsparcia	1
Warsztaty Terapii Zajęciowej	1
Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych	Nie określa się dokładnej liczby organizacji z uwagi na fakt, iż na terenie powiatu mogą funkcjonować organizacje zarejestrowane i mające siedzibę poza jego granicami

Tabela 2 – Instytucje wsparcia w powiecie sochaczewskim

EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W POWIECIE SOCHACZEWSKIM	Liczba
Przedszkola – ogółem, w tym:	20
- z oddziałami integracyjnymi	1
- specjalne	0
Szkoły podstawowe – ogółem, w tym:	33
- z oddziałami integracyjnymi	1
- specjalne	1
Gimnazja – ogółem, w tym:	20
- z oddziałami integracyjnymi	1
- specjalne	1
Szkoły ponadgimnazjalne, w tym:	5
- z oddziałami integracyjnymi	0

Tabela 3 – Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w powiecie sochaczewskim

Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest trudna. Jest to zjawisko powszechne

zarówno w skali kraju, regionu, jak również powiatu.

W grudniu 2015 r. ogólna stopa bezrobocia wynosiła odpowiednio:

- 9,8 % w Polsce,
- 8,4 % w Województwie Mazowieckim,
- 8,7 % w Powiecie Sochaczewskim

W grudniu 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sochaczewie zarejestrowane były 94 osoby niepełnosprawne.

Dodatkową barierą w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne jest niski poziom wykształcenia i brak odpowiednich kwalifikacji – większość zarejestrowanych niepełnosprawnych ma wykształcenie podstawowe i zawodowe. Ten stan rzeczy z pewnością wymaga działań, by skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

4. Cele programu.

4.1. Cel główny programu

Celem głównym jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych oraz minimalizowanie społecznych skutków niepełnosprawności.

4.2. Cele strategiczne.

Koordinacja działań kształtowania polityki powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych.

1. Współpraca na rzecz osób niepełnosprawnych :

- z organizacjami pozarządowymi z terenu Powiatu,
- z organami rentowymi w zakresie przyznawania świadczeń,
- z terenowym inspektoratem pracy w zakresie oceny warunków w jakich pracują osoby niepełnosprawne,
- z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej, rejestrowania, aktywnego pośrednictwa pracy i szkolenia, doradztwa organizacyjno-prawnego i ekonomicznego osób niepełnosprawnych,
- z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej,
- z Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w zakresie przestrzegania prawa budowlanego dotyczącego osób niepełnosprawnych,
- z Powiatowym Zespołem Edukacji, Kultury i Sportu w zakresie organizacji placówek szkolnych, organizacji kultury, kultury fizycznej i sportu osób niepełnosprawnych,
- z ośrodkami pomocy społecznej w zakresie kierowania osób niepełnosprawnych niezdolnych do samodzielnej egzystencji do domów pomocy społecznej.

2. Analiza artykułów, publikacji, opracowań programowych i merytorycznych w zakresie metod pracy i działań na rzecz osób niepełnosprawnych i propagowanie ich w powiecie.

3. Upowszechnianie problematyki osób niepełnosprawnych w środowisku dzieci i młodzieży.

4. Wymiana informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
5. Ścisła współpraca i konsultacje z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych w dziedzinie realizowanych zadań i celów.

4.3. Cele operacyjne.

REALIZACJA ZADAŃ USTAWOWYCH

Wdrożona z dniem 1 stycznia 1999 r. reforma administracyjna państwa przyniosła szereg zmian w zasadach organizacji i działania władz publicznych. Powstały nowe struktury samorządu terytorialnego - powiaty, które przejęły szereg zadań o charakterze publicznym realizowanych wcześniej przez administrację rządową. Dotyczy to także działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zakres kompetencji poszczególnych służb działających na rzecz osób niepełnosprawnych określony został przede wszystkim w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Przepisy tej ustawy wskazują podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań z niej wynikających.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2011 r. Nr 127, poz.721 tj.z późn. zm.) określa zadania powiatu, w szczególności z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, realizowane bezpośrednio przez starostę oraz za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie (PCPR) lub powiatowego urzędu pracy (PUP).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015r., poz. 163 tj.z późn. zm.) określa zadania samorządów gminnych w dziedzinie pomocy finansowej, usługowej, rzeczowej oraz prowadzenia pracy socjalnej, poradnictwa, realizowane bezpośrednio przez ośrodki pomocy społecznej.

REHABILITACJA ZAWODOWA

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Do zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej realizowanych przez starostę należą:

- finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015r, poz.149, tj. z późn. zm.) w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2011 r. Nr 127,poz.721 tj. z późn. zm.),
- przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- zwracanie pracodawcom kosztów wyposażenia stanowiska pracy w związku z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotne lub poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu,

- zwracanie pracodawcom miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy
- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych,
- finansowanie stażu zawodowego.

REHABILITACJA SPOŁECZNA

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym.

Stałym zadaniem PCPR w pracy na rzecz niepełnosprawnej części społeczności powiatu sochaczewskiego jest rehabilitacja społeczna, która jest realizowana ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Realizowane są następujące zadania:

- dofinansowanie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej.
WTZ służą ogólnemu usprawnianiu, rozwijaniu umiejętności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także przygotowują do życia w środowisku społecznym,
- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, będących swoistą formą wypoczynku, którego głównym celem jest poprawa stanu zdrowia i sprawności psychofizycznej osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.
Tego typu bariery są jedynymi z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w środowisku, kontaktowanie się z otoczeniem,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym,
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
O takie dofinansowanie mogą ubiegać się jednostki prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
- realizacja zadań wynikających z przystąpienia Zarządu Powiatu Sochaczewskiego do programu „Aktywny Samorząd”,
- inne wynikające z Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

5. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w okresie objętym Programem.

1. Realizacja wyżej wymienionych zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
2. Do zadań bieżących związanych z masowym uczestnictwem osób niepełnosprawnych w ramach integracji ze społeczeństwem należą współdziałanie w organizacji imprez m.in. kulturalnych, artystycznych i sportowych z udziałem tych osób.
3. Dostęp do informacji z zakresu przestrzegania praw i przywilejów osób niepełnosprawnych.
4. Informowanie zainteresowanych o nowych programach pomocowych tworzonych przez PFRON.

5. Organizowanie seminariów i szkoleń dotyczących ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, a w szczególności zatrudniania tych osób na otwartym rynku pracy oraz dotyczących ulg i przywilejów przysługujących osobom niepełnosprawnym,
6. Pozyskiwanie środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego.
7. Realizacja projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mających na celu upowszechnianie aktywnej integracji i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

6. Źródła finansowania Programu.

1. Środki z Budżetu Państwa.
2. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
3. Starostwo Powiatowe Sochaczew.
4. Urząd Miasta i Urzędy Gmin.
5. Europejski Fundusz Społeczny.
6. Sponsorzy.

7. Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.

W aktywnej polityce rehabilitacyjnej, stanowiącej jeden z ważnych segmentów polityki społecznej powinna być zastosowana jako generalna zasada - integracja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym i w miejscu pracy oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby. Aktywna polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych ma na celu wspieranie osób niepełnosprawnych przez umacnianie ich praw, eliminowanie wszelkich przejawów dyskryminacji i stygmatyzacji.

Dążenie do aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem jest trendem światowym. Polityka aktywna ma za zadanie wykreowanie przez państwo przyszłościowego modelu rehabilitacji społecznej i zawodowej. Model ten powinien uwzględniać założenia reformy systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej, prognozy dotyczące zjawiska niepełnosprawności i tendencje ogólnego rozwoju, wyniki badań nad niepełnosprawnością a także konsultacje ze środowiskami zainteresowanymi tym problemem. W tworzeniu takiego modelu wykorzystać trzeba ponadto instrumenty międzynarodowe oraz najlepsze doświadczenia i wzory z krajów Unii Europejskiej.

Drugą płaszczyzną aktywnej polityki dotyczy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w życiu rodzinnym, w grupie rówieśniczej, szkole, miejscu pracy, w społeczności lokalnej, gdzie najważniejsza jest postawa otoczenia, chęć i gotowość pomocy drugiemu człowiekowi, pomoc sąsiedzka itp.

To właśnie wspólnota losu ludzi ją tworzących, a więc rodzina, szkoła, parafia, społeczność lokalna są głównym gwarantem realizacji procesu integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.

Sojusznikiem osób niepełnosprawnych są organizacje pozarządowe, które szczególnie w ostatnich latach ujawniły swoją aktywność stając się grupami wsparcia dla osób wymagających szczególnej troski.

Jednakże warunkiem korzystania z pełni życia jest mobilność i jak twierdzą sami

niepełnosprawni - nie stopień niepełnosprawności wyłącza ich z życia lecz tworzenie przez społeczeństwo różnorodnych barier, których nie mogą pokonać o własnych siłach.

Aktywna polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych powinna kreować takie systemy zatrudnienia i tworzyć takie warunki do współdziałania społeczeństwa w organizowaniu instytucji i grup samopomocy, aby w sposób pełniejszy zaspokajały one potrzeby osób niepełnosprawnych.

Jednym z głównych zadań aktywnej polityki rehabilitacyjnej jest promocja zatrudnienia i wspierania aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, eliminowanie skutków gospodarki rynkowej, która w ostatnim czasie ograniczyła znacznie ochronę pracy osób niepełnosprawnych, zaś uzależnienie płac od kwalifikacji zwiększyło rolę szkolenia i doksztalcenia się. Pracowników niepełnosprawnych często kieruje się do pracy nie wymagającej kwalifikacji, nisko opłacanej, poniżej ich możliwości i nie stwarzającej im szansy awansu zwłaszcza zawodowego. Towarzyszy temu przekonanie niektórych pracodawców, zwłaszcza w okresie wzrastającego bezrobocia, że osoby niepełnosprawne powinny być wdzięczne za to, że w ogóle pracują. Nie ulega wątpliwości, że ci pracodawcy nie rozumieją potrzeb pracowników niepełnosprawnych.

W obliczu marginalizacji i wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych należy zintensyfikować działania na rzecz szkolenia osób niepełnosprawnych, podnoszenia ich kwalifikacji i tworzenia im warunków dostępu do instytucji kształcenia.

Istotnym elementem będzie również stworzenie systemu edukacji społecznej włączając w to media i programy edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym także dla menadżerów, urzędników państwowych oraz samorządowych w kierunku kształtowania postaw empatii.

Dla realizacji aktywnej polityki społecznej konieczne jest stałe prowadzenie badań, informujących o skali zjawiska niepełnosprawności, usytuowaniu tych osób na rynku pracy, stanie zaspokajania ich potrzeb, funkcjonowaniu w rodzinie, w pracy i w środowiskach gdzie zachodzą procesy ich integracji społecznej. Wyniki badań powinny trwale sytuować problematykę osób niepełnosprawnych nie tylko w centralnej, lecz także w regionalnej i lokalnej polityce społecznej.

Dlatego też po uzyskaniu pozytywnej opinii Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych niniejszy program działań, po uchwaleniu go przez Radę Powiatu, z pewnością przyczyni się do poprawy warunków życia i funkcjonowania w społeczeństwie lokalnym osób niepełnosprawnych.